

CAMINS d'ATENEUS

Recorregut històric per
l'ateneisme de l'Alt Camp i del Baix Penedès

La Bisbal del Penedès
i Llorenç del Penedès

Dissabte 23 d'octubre de 2021

Ateneus visitats: **Societat Cultural i Recreativa Bisbalenca**
Societat Cultural i Recreativa La Cumprativa
El Centre

Guia de la ruta: **Ramon Arnabat Mata**

Un projecte de:

**Federació d'Ateneus
de Catalunya**

**COMARQUES DE
TARRAGONA**

www.ateneus.cat

Què és Camins d'Ateneus?

Camins d'Ateneus és un projecte de la Federació d'Ateneus de Catalunya (FAC) que vol promoure el coneixement del territori català a través dels seus ateneus. El projecte organitza caminades localitzades en diferents barris o pobles, visitant els ateneus, antics ateneus, entitats associatives culturals o llocs d'interès relacionats amb aquests.

Aquest projecte el va començar la Delegació Territorial de Barcelona, ciutat on es troben un gran nombre dels ateneus federats a la FAC i on es van realitzar rutes per barris com Gràcia, Horta i Sant Andreu. Gràcies a la bona rebuda d'aquestes rutes, actualment aquest projecte es realitza a tota Catalunya.

Les rutes estan obertes a tota la ciutadania, tant a persones que siguin del barri o poble que es visita com d'altres llocs de l'entorn. Volem

contribuir a donar a conèixer les entitats que tenim als pobles i ciutats de Catalunya, la seva finalitat, els seus projectes de transformació i com podem participar-hi.

Els diners que es recullen de les inscripcions de les rutes van destinats en benefici d'una entitat social local que decideix l'ateneu organitzador. En aquest cas, serà Càritas, l'organització sociocaritativa de l'Església que té com a missió acollir i acompanyar en el seu camí de recuperació a persones en situacions difícils. L'atenció individual a la persona és el punt de partida i és en aquests espais on es desenvolupa la seva acció.

 Càritas
Diocesana de Tarragona

La ruta (I)

Recorregut històric per l'ateneisme penedesenc:

Centre Municipal
de Cultura (castell)

LA BISBAL DEL PENEDÈS

El punt de partida de la ruta és el **Castell de la Bisbal** o actual **Centre Municipal de Cultura**. Erigit ja a inicis del segle XI, anà evolucionant d'una construcció defensiva romànica fins a, ja al segle XIV, un gran casalot nobiliari, propietat dels barons de la Bisbal – els Salbà. D'aquesta construcció en resten encara elements, com carreus, arcs a la planta baixa i la primera planta, portes interiors de pedra, i dos grans finestrals gòtics a la façana. Abandonat a finals del segle XIX, des de llavors fou reformat i compartimentat, sent utilitzat com a caserna, cases particulars, tallers, fàbriques, i fins i tot un cafè. Actualment és el Centre Municipal de Cultura.

Església de
Santa Maria

Des d'aquí caminarem fins a l'**Església de Santa Maria**, al Carrer Balmes. Aquesta està inclosa a l'inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya i en tenim constància de la seva existència des del segle XII. És un edifici construït d'estil neogòtic, d'on hi destaca el campanar, en forma de torre vuitavada; els grans arcs de mig punt interiors, amb l'escut d'armes dels Salbà; i l'orgue a l'altar major.

Des del Carrer Balmes caminarem cap a la Plaça Major 5, per visitar la **Casa dels Romagosa**. Aquesta fou la casa natal de Joan Romagosa i Pros, militar carlí d'origen molt humil que arribà a ostentar el càrrec de comandant general del Principat en l'inici de la Guerra dels Matiners. La seva figura serveix per il·lustrar la participació molt activa del municipi en les lluites armades del XIX.

Caminant pel Carrer Major trobarem l'**Ajuntament de la Bisbal de Penedès**, ubicat a la **Casa de la Vila**. La casa de la vila és un edifici d'estil neomodernista, construït el 1991 i inaugurat el 1993, pel llavors President de la Generalitat de Catalunya Jordi Pujol i Soley.

Casa Nadiua
dels Romagosa

L'edifici actual
fou construït
sobre l'antic
ajuntament,
ubicat en aquest
lloc des de 1919.

Anteriorment
havia ocupat un
altre ubicació del
carrer major, fins que
l'estat ruïnós de l'edifici que
des de temps immemorial feia de casa del comú
obligà el seu trasllat. Fou llavors quan l'ajuntament
decidí adquirir la casa pairal de la família Palau,
antics cacics del municipi i una nissaga política
destacada de la comarca, per tal d'ubicar-hi
l'ajuntament.

Ajuntament
de la Bisbal

Club Segle XX

Per anar al nostre següent destí, caminarem pel Carrer Major i a la dreta pel Carrer Balmes, fins arribar al **Club Segle XX**, situat a l'Avinguda Baix Penedès. Aquesta és una entitat cultural i esportiva fundada el 1971, de resultes de l'escissió de la Societat, la qual cosa suposà el retorn de la dualitat en la sociabilitat bisbalenca. Construï el seu local social com a centre esportiu, amb piscina, camp de futbol, pistes de tenis i pavelló cobert; essent una gran empresa la tirada endavant d'un projecte així en un poble com la Bisbal. Les seves instal·lacions alberguen també la seu de la Joventut Bisbalenca, l'equip de futbol del municipi. Protagonitzà fins a la dècada dels 90 una dualitat d'actes amb la Societat, organitzant cada entitat els seus actes particulars, des de Carnavals fins a Reis, passant per la Festa Major.

Caminarem per l'Avinguda del Baix Penedès, girarem a la dreta al Carrer Mestre Trujols i de nou al Carrer Doctor Robert, per arribar a la **Societat Cultural i Recreativa Bisbalenca**, entitat que visitarem per dins com a punt final de la ruta.

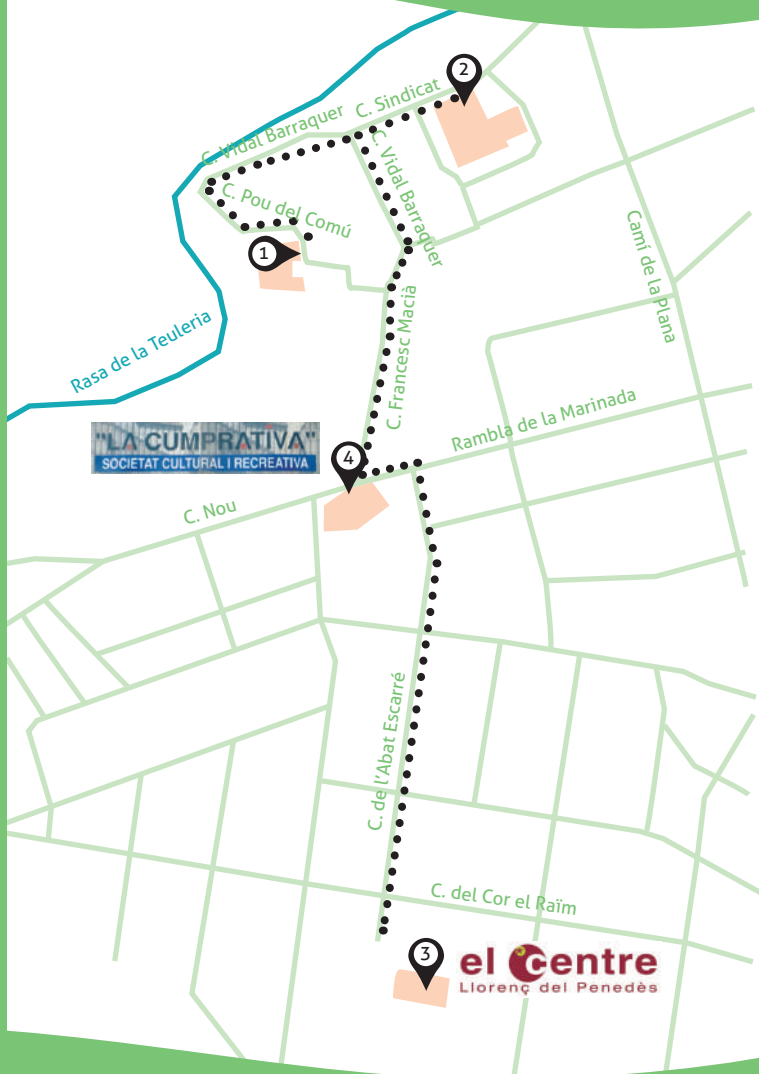
Societat Cultural Recreativa Bisbalenca

El mapa de la ruta

- 5** LA BISBAL DEL PENEDÈS:
- 1** Centre Municipal de Cultura
 - 2** Església de Santa Maria
 - 3** Casa dels Romagosa
 - 4** Ajuntament de la Bisbal
 - 5** Club Segle XX
 - 6** Societat Cultural i Recreativa Bisbalenca

- A** LLORENÇ DEL PENEDÈS:
- ① El Castell de Llorenç
 - ② La Cooperativa
 - ③ Societat Cultural El Centre (Centre Moral i Instructiu)
 - ④ Societat Cultural «La Cumprativa»

El Castell de
Llorenç del Penedès

LLORENÇ DEL PENEDÈS

El punt de partida de la ruta és **El Castell de Llorenç del Penedès**. Es tracta d'un castell d'origen medieval, restaurat i reformat entre el segle XVIII i segle XIX. L'edifici actual presenta un caire fantasiós i encara conserva l'antiga torre de guaita adossada a la part de darrera. Està Declarat Bé Cultural d'Interès Nacional.

Des d'aquí, caminarem direcció al Carrer del Sindicat per arribar a l'actual **Cooperativa Agrícola de Llorenç del Penedès**, anomenada popularment com el **Sindicat Agrícola**. Fou construït el 1920 i dissenyat per l'arquitecte català Cèsar Martinell, dissenyador d'altres cooperatives catalanes d'inicis del segle XX. La construcció d'aquest celler i molí

La Cooperativa de
Llorenç del Penedès

Societat Cultural
El Centre

cooperatiu és fruit de la unió dels pagesos de les dues entitats culturals del poble per millorar les condicions de la pagesia.

Per anar al següent destí, tornarem enrere i agafarem el Carrer Francesc Macià fins arribar a l'inici de la Rambla de la Marinada. Llavors, agafarem el Carrer de l'Abat Escarré i el seguirem fins al final, per arribar així a les actuals instal·lacions de la **Societat Cultural el Centre**. Visitarem aquesta entitat per dins i escoltarem la seva història.

Finalment, tornarem pel mateix Carrer de l'Abat Escarré per tornar a l'inici de la Rambla de la Marinada. A l'inici d'aquesta es troba situat l'últim punt de la ruta, la **Societat Cultural «La Cumprativa»**, ateneu que també visitarem.

Societat Cultural
«La Cumprativa»

Els ateneus de la ruta

Societat Cultural i Recreativa Bisbalenca

Aquesta entitat cultural, pal de paller de bona part de l'activitat lúdica i cultural de la Bisbal, va ser fundada el 1947 com a resultat

de la fusió de les dues entitats prèvies existent al municipi: la Unió Bisbalenca i el Centre Agrícola. El seu primer local estava ubicat precisament a l'antiga seu de la Unió, on va romandre fins al 1971, quan el mal estat del local feu traslladar la Societat a l'actual seu del carrer Doctor Robert. Entre la seva activitat hi destaca l'organització de nombroses festes populars, com el Carnaval, la Cavalcada de Reis, la Festa Major d'Hivern; així com les seccions, d'escacs, elenc teatral, grup de gralles, gegants; i per la seva especial vinculació amb el fet casteller.

El Centre de Llorenç del Penedès

Ateneu adherit a la FAC, va ser fundat el 1889 amb el suport del mossèn Pere

Andreu i Sala, sota el nom de Centre Moral i Instructiu. És una societat activa culturalment amb diversos grups

folklòrics com el Ball de Bastons i els Falcons, així com també el Grup i l'Escola de Teatre, i un cicle de concerts i documentals. L'entitat va rebre la Creu de Sant Jordi l'any 2018.

Societat Cultural i Recreativa La Cumprativa

Ateneu que actualment també està adherit a la FAC, «La Cumprativa» va ser fundada el 1918 per diverses famílies pageses amb fermes inquietuds socials i de tendència política d'esquerra i progressista. Més endavant va ser la seu d'Unió de Rabassaires de Llorenç. L'entitat va ser tancada després de la guerra civil i no es va poder reobrir fins el 1964. Actualment continua viva culturalment amb el Ball de Diables, Banyetes, Drac, Grup de Gegants i Grallers, Grup de Capgrossos, Grup de Teatre. Organitza diversos cicles de conferències, la Cumprasia (cicle de poesia), exposicions d'art contemporani i el Vigralla. Aquesta entitat també va rebre la Creu de Sant Jordi l'any 2018.

L'opinió experta

Un dels punts més interessants de la ruta és el propi **castell de Llorenç del Penedès**. Es tracta d'una edificació poc coneguda però que té un alt interès arquitectònic i històric. Durant la Guerra Civil va servir com a torre d'observació de l'aviació republicana per protegir l'aeròdrom de Santa Oliva, i que deixà com a testimoni unes inscripcions dels soldats que es van allotjar allà.

Ruta i explicacions de la mà de:

Ramon Arnabat Mata, historiador i professor d'història de la Universitat Rovira i Virgili i membre de l'Institut d'Estudis Penedesencs ha publicat diversos llibres sobre història del Penedès i el moviment associatiu a la Catalunya contemporània. Acompanyat de Jordi Ferran historiador de la Bisbal del Penedès i Marta Coll historiadora de Llorenç del Penedès.

el centre
Llorenç del Penedès

"LA CUMPRATIVA"
SOCIETAT CULTURAL I RECREATIVA

Delegació territorial de les Comarques Tarragonines.

Seu: Centre d'Amics de Reus
Raval de Robuster, 36.
43204 Reus, Tarragona

Un projecte de:

**Federació d'Ateneus
de Catalunya**

**COMARQUES DE
TARRAGONA**
www.ateneus.cat

Amb la col·laboració de:

**Generalitat
de Catalunya**

Diputació Tarragona

**CENTRE
D'ESTUDIS
DEL GAIA**

**INSTITUT
D'ESTUDIS
PENINSULARS**